

AXLOQIY TARBIYA**Nuraliyeva Dilshoda Yo'lbichiboy qizi**

Namangan Davlat Pedagogika instituti stajiyor o'qituvchisi

nuraliyeva2206@mail.ru

+998906930097, +998993972206

Annotatsiya:

Axloq shaxs tarbiyasiga kompleks yondashuvning ajralmas qismidir. Axloq - bu shaxsning jamiyatdagi xulq-atvor qoidalarini bajarishini ta'minlaydigan ma'naviy va ma'naviy fazilatlar yig'indisidir. Xulq-atvor madaniyatini shakllantirish bo'yicha ishlarni rejalashtirish qobiliyati, axloqiy tarbiyaning yo'llari va vositalarini ishlab chiqish va amaliyotga tadbqiq eta olish;

Kalit so'zlar: axloqiy tarbiya, axloqiy me'yorlar, axloq qoidalri,tarbiya, xulq-atvor

So'zning keng ma'nosida axloqiy tarbiya muammosi insoniyat taraqqiyotining butun yo'lida qo'yilgan muammolardan biridir. Har qanday davr ijtimoiy-iqtisodiy va madaniy taraqqiyotning o'ziga xos vazifalariga muvofiq, axloqiy tarbiya va bilim madaniyatini shakllantirish zarurligini taqozo etadi. Farzandlar ota-onalarining faxri. Va ular uchun hamma narsa yoqimli va azizdir. Ammo ular har doim ham bolaning jozibadorligi nafaqat uning tashqi ko'rinishida emas uning axloqiy tarbiyasida ekanligini chuqur anglashimiz zarur.

Axloqiy tarbiya jarayoni - bu pedagogik faoliyatning samaradorligi va sifatiga, bola shaxsini axloqiy tarbiyalashning to'g'ri darajasiga erishishga qaratilgan tarbiyachi va jamoa o'rtasidagi izchil o'zaro munosabatlar majmuidir.

Axloq shaxs tarbiyasiga kompleks yondashuvning ajralmas qismidir. Rus pedagogi I.F.Xarlamovning fikricha, "axloqni shakllantirish axloqiy me'yorlar, qoidalar va talablarni insonning xulq-atvori haqidagi bilim, ko'nikma va odatlarga aylantirish va ularga qat'iy rioya qilishdan boshqa narsa emas".

Psixologik tadqiqotlarning aksariyatida axloqiy rivojlanish muammosi individual ong doirasida ko'rib chiqiladi: yaxshilik va yomonlik, to'g'ri va noto'g'ri harakatlar haqidagi g'oyalar. Bu yondashuv J. Piaget tomonidan asos solingan va kognitiv psixologiyaning asosiy oqimida keng tarqaldi. <...> Ushbu yo'nalish doirasida axloqiy mulohazalar, g'oyalar, baholashlar va boshqalarni rivojlantirish bo'yicha ko'plab ma'lumotlar olindi. J. Piaget tufayli axloqiy ong, ehtimol, tadqiqotning eng keng tarqalgan sohasiga aylandi.

Xuddi shunday tendentsiya pedagogikada ham mavjud. Axloqiy (yoki ijtimoiy-emotsional) ta'lim maktabgacha ta'lim dasturlarining ko'pchiligining muhim qismidir.

Xulq-atvorning axloqiy va huquqiy normalari mavjud. Axloqiy me'yorlar insonni muayyan harakat va harakatlarga undaydi. Ular jamiyat, jamoa, boshqa odamlar bilan munosabatlar tartibini nisbatan mustaqil ravishda tanlashga imkon beradi, xulq-atvorning huquqiy normalari

esa qonunda mustahkamlangan aniq belgilangan xatti-harakatlar normalari. Axloqiy me'yorlarni buzish jamoatchilik tomonidan qoralash bilan birga keladi, huquqiy normalarni buzish jinoiy jazoga, qonun oldida javobgarlikka olib keladi.

Madaniyat tarixida axloqiy tarbiyani tushunishda to'rtta asosiy an'analar rivojlangan:

- 1) paternalistik (axloqiy tarbiya kattalarga hurmat sifatida);
- 2) diniy va cherkov (axloqiy tarbiya e'tiqod hokimiyatini saqlash sifatida);
- 3) tarbiyaviy (ilmiy bilimlarni egallash natijasida axloqiy tarbiya);
- 4) kommunitar (axloqiy tarbiya kollektivizm tuyg'usini shakllantirish jarayoni sifatida).

axloqiy tarbiyaning psixologik-pedagogik jarayon sifatidagi mohiyatini to'liq anglash; axloqni shakllantirish "mexanizmlari"ni bilish;

xulq-atvor madaniyatini shakllantirish bo'yicha ishlarni rejalashtirish qobiliyati, axloqiy tarbiyaning yo'llari va vositalarini ishlab chiqish va amaliyotga tadbiq eta olish;

Axloqiy tarbiyada hal qiluvchi rolni ijobiy axloqiy tajriba o'ynaydi, uni to'plash uchun bolalarning muloqoti va birgalikdagi faoliyati alohida ahamiyatga ega. Ammo tajriba faqat xatti-harakat yuqori maqsadlar uchun amalga oshirilganda maqsadga olib keladi.

Biz axloqiy g'oyalar va xatti-harakatlarning muvaffaqiyatli shakllanishi uchun quyidagilar zarur degan xulosaga keldik:

Axloq - bu shaxsning jamiyatdagi xulq-atvor qoidalarini bajarishini ta'minlaydigan ma'naviy va ma'naviy fazilatlar yig'indisidir. Axloq axloqda "axloq" tushunchasining sinonimi hisoblanadi.

Kattalardagi axloqiy rivojlanishning barcha turlari mavjud, ammo bolalar va o'smirlarda ularning har birining ma'nosi farq qilishi mumkin. O'smirni beadab xulq-atvorga undaydigan hayotning og'ir haqiqatlari bilan to'qnash kelganda hamdardlik yo'qolishi mumkin. Aksincha, tushuncha va tamoyillarga asoslangan axloqni, masalan, nufuzli pedagoglar bilan suhbatda mustahkamlash mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Odilxanovich S. Q. et al. МАКТАБГАЧА ТА'ЛИМ СIFATINI OSHIRISH //PEDAGOGS jurnali. – 2022. – Т. 5. – №. 1. – С. 395-400.
2. Одилханович Ш. Қ. и др. ОИЛАДА БОЛАЛАРНИ ТАРБИЯЛАШДА ЎЗБЕК ХАЛҚ ПЕДАГОГИКАСИ МАНБААЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШ //Таълим ва Ривожланиш Таҳлили онлайн илмий журнали. – 2021. – Т. 1. – №. 5. – С. 28-32.
3. Бердяев Н.А. Опыт философии одиночества и общения.-М.: Педагогика.1993.-226 с.
4. Доклад Европейского регионального бюро ВОЗ (Будапешт, Венгрия,
5. 11.09.2017) – //Электронный ресурс / Режим доступа: hartlg@who.int. (дата обращения.